

בית יצור
לבניין הרוח
חיל התיכון והמער

ענף הזהות והתודעה היהודית

פורים –

תרבות של נתינה

ענף הזהות והתודעה היהודית

הקדמה 1: 'משנכנס אדר מרבים בשמחה'

לפי המסורת בישראל – "משנכנס אדר מרבים בשמחה"

אבל השנה יהיה קשה לחגוג את פורים כמו בכל שנה...

אף שאנחנו צועדים בצעדי ענק בדרך אל הניצחון - כרגע עדיין חיילים רבים

נמצאים עוד בלחימה, יש אלף מפונים שעוד לא חזרו לבתיהם, וחלק

מהחטופים עדיין שבויים בעזה...

- במצגת הסברה זו תינתן הצעה כיצד אפשר לחגוג פורים "קצת אחרת"...

הקדמה 2: איך קוראים טקסט?

יש דרכים שונות לקרוא טקסט :

אפשר לקרוא טקסט דרך עיניים היסטוריות, ולשאול מה באמת התרחש ומה לא.

אפשר גם לקרוא טקסט דרך משקפיים ספרותיות, ולשאול מה הסיפור מנסה לומר לנו.

או אפשר גם לקרוא טקסט דרך עיניים ארכיאולוגיות, ולחפש הכוחות לממצאים עתיקים.

וכן בעוד דרכים רבות...

במצגת זו ננסה לענוד את "המשקפיים הספרותיות", ודרך לקרוא את 'מגילת אסתר'.

פרק א': משתה אחשורוש

הפרק הראשון של המגילה מספר על משתה של 180 ימים (!)

שערך אחשורוש לכל שריו בארמון המלך בשושן, ועל משתה נוסף של שבעה ימים שעשה באוהל גדול שבנה בחצר הארמון לכל תושבי שושן הבירה.

בפרק מסתתרים הרבה תובנות תרבותיות של מלכות אחשורוש.

קראו את הפרק וענו על השאלות:

פרק א' - התרבות של אחשורוש

"וַיְהִי בַיּוֹם אֲחֲשֵׁרוֹשׁ הוּא אֲחֲשֵׁרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוֹ וְעַד-כּוֹשׁ שִׁבְעַת יָמִים וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה. בַּיּוֹם הַהוּא כָּשְׁבַת הַמֶּלֶךְ אֲחֲשֵׁרוֹשׁ עַל כֹּסֶא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה. בַּשָּׁנָה שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֵּה לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל פָּרֶס וּמְדֵי הַפָּרְתָּמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת לִפְנָיו. בַּהֲרֹאֲתוֹ אֶת-עֶשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת-יֶקֶר תַּפְאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׂמוֹנִים וּמֵאֵת יוֹם. וּבַמְּלוּאֹת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל-הָעָם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדּוֹל וְעַד-קֶטֶן מִשְׁתֵּה שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצֹר גִּנַּת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ. חוּר כֶּרֶס וּתְכֵלֶת אַחוּז בַּחֲבִל־בוץ וְאַרְגָּמָן עַל-גְּלִילִי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ מִטּוֹת זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַּת בְּהֵט-וְשֵׁשׁ וָדָר וְסַחֲרָת. וְהַשְׁקוֹת בְּכֵלֵי זָהָב וְכֵלִים מִכֵּלִים שׁוֹנִים וַיֵּין מַלְכוּת רַב כִּיד הַמֶּלֶךְ. וְהַשְׁתִּיָּה כֹדֶת אֵין אָנֹס כִּי-כֵן יֹסֵד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל-רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרָצוֹן אִישׁ-וְאִישׁ.

גַּם וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה עָשְׂתָה מִשְׁתֵּה נָשִׁים בֵּית הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ אֲחֲשֵׁרוֹשׁ. בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּטוֹב לֵב-הַמֶּלֶךְ בֵּינָן אָמַר לְמַהוּמָן בּוֹתָא חֲרִבּוֹנָא בְּגָתָא וְאַבְגָּתָא זֹתָר וְכֶרֶס שִׁבְעַת הַסְּרִיסִים הַמְּשֻׁרָתִים אֶת-פָּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחֲשֵׁרוֹשׁ. לְהָבִיא אֶת-וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכָתָר מַלְכוּת לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת-יָפִיָּה כִּי-טוֹבַת מְרָאָה הִיא. וְתַמָּאן הַמַּלְכָּה וַשְׁתִּי לָבוֹא בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בִּיד הַסְּרִיסִים וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מְאֹד וְחִמָּתוֹ בַּעֲרָה בּוֹ." (אסתר פרק א', א'-י"ב)

שאלות על פרק א'

• בדרך כלל בתנ"ך מזכירים כל מלך בשם שלו ובשם של אביו. למה לדעתכם לא כתוב מי היה אבא של אחשורוש?

• לפי הפרק - מה הייתה מטרת המשתה?

• מי לבוש בבגדי חור? אנשים או עמודים?

• מה המקום של האלכוהול בתרבות של אחשוראש?

• מה המקום של הנשים לפי הפרק? מה הייתה המטרה של המלך ברצונו להביא את ושתי?

• מה החקיקה לגבי שתיית אלכוהול בממלכת אחשוראש?
מה קורה כאשר ושתי רוצה לעשות כרצונה?

- איזה מהדברים שנוכחים בפרק נמצאים גם בתרבות שלנו היום?

פרק ב' - מרדכי היהודי

בפרק ב' אנחנו נפגשים לראשונה עם מרדכי ואסתר.

גם בפרק זה יש הרבה רמיזות תרבותיות.

קראו את פתיחת הפרק וענו על השאלות:

פרק ב'- התרבות היהודית

"אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וּשְׁמוֹ מֶרְדֳּכִי בֶן יֶאֱזֵר בֶּן-שֹׁמְעַי בֶּן-קִישׁ
אִישׁ יְמִינִי. אֲשֶׁר הִגָּלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם-הַגָּלָה אֲשֶׁר הִגָּלְתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ-
יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגָּלָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל. וַיְהִי אֲמֵן אֶת-הַדָּסָה הִיא אֶסְתֵּר
בַּת-דָּדּוּ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם וְהַנֶּעֱרָה יַפֶּת-תָּאֵר וְטוֹבַת מְרָאָה וּבָמוֹת אֲבִיהָ
וְאִמָּהּ לְקַחְהָ מֶרְדֳּכִי לֹו לְבַת." (אסתר פרק ב' פסוקים ה'- ז')

שאלות על פרק ב'

• ממעט הפסוקים שיש כאן - מהו הערך המוביל בקהילה היהודית?

• מה אתם יודעים על משפחתו של מרדכי?

• מה המקום של 'ירושלים' בפרק?

נסו לחשוב על ההבדל בין התרבות של אחשורוש שבה יש

אימפריה ללא גבולות, לעומת הפסוקים שלנו.

• למה מרדכי בחר להיות אומן להדסה? מה ניתן ללמוד מכך?

• נסו להשוות בין 'התרבות האחשורושית' לבין תרבותו של מרדכי.

- מה מהדברים שנמצאים בפרק ב' נוכחים בתרבות שלנו היום?

תקציר של המשך המגילה

בהמשך המגילה נוצרת התנגשות בין שתי התרבויות -

המן הרשע מחליט להרוג את כל היהודים - מנער ועד זקן, ולבזוז את כל רכושם.

דבר זה גרם לכך שהיהודים, שעד לפני כן היו מפוזרים ("עם אחד מפזר ומפחד"), מחליטים להתאחד ("לך כנוס את כל היהודים"). ואסתר המלכה, במסירות נפש ("וכאשר אבדתי אבדתי") ובאמצעות תיחכום גדול ("כי בתחבולות תעשה לך מלחמה") פועלת להפרת הגזרה.

המלך אחשורוש אמנם לא מבטל את הגזרה, אבל הוא כן מרשה ליהודים לעמוד על נפשם ולהתגונן, וכך נוצר 'כוח מגן יהודי' (שקדם לצה"ל ב-2,500 שנה!).

כשהגיע היום המיועד שקבע המן, ובו היו אמורים להרוג את כל היהודים - התרחש "ינהפוך הוא"! היהודים הגנו על עצמם, נקמו באויביהם, והם לא שלחו ידם בביזה.

בעקבות הניצחון הגדול נקבע יום חג - הוא חג הפורים.

- קראו את הפסוקים בפרק ט' וענו על השאלות:

פרק ט' - משתה היהודים

"וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל-כָּל-הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינוֹת
הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהָרְחוּקִים. לְקִים עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר
לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם-חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה. כִּימִים אֲשֶׁר-נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים
מֵאִיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי
מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֲבִינָם. וְקִבַּל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר-
הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר-כָּתַב מֶרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם." (אסתר פרק ט' פסוקים כ'-כ"ג)

שאלות על פרק ט'

- מה ההבדל בין משתה היהודים לבין משתה אחשורוש?
- למה לדעתכם כתוב "קָבַל היהודים" ביחיד ולא "קָבְלוּ היהודים" ברבים?

- שימו לב: גם היהודים עושים משתה, אבל זה משתה שונה מהמשתה של אחשורוש.
 - זו שמחה שמחוברת לטקטס- מגילת אסתר – "וישלח ספרים אל כל היהודים",
 - יש בו גם רעות בין אדם לאדם - "משלוח מנות איש לרעהו",
 - וגם דאגה לחלשים - "מתנות לאביונים".

- את ההבדל בין משתה אחשורוש לבין משתה היהודים סיכם הרמב"ם, בהקשר אחר, כך:

"וכשהוא אוכל ושותה, חייב להאכיל גם לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, שנאמר (בתורה): "והלוי והגר והיתום וגו' ". אבל מי שנועל דלתי חצרו ואוכל ושותה הוא ואשתו ובניו, ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש, אין זו שמחת מצווה, אלא שמחת

כרסו". (ה"ד החזקה, הלכות יו"ט)

מצוות החג

בפורים יש ארבע מצוות [וכולן מתחילות באות מ']:

1. **מ**שתה ושמחה (סעודת חג ומסיבות).

2. **מ**קרא מגילה (לימוד, טקסט).

3. **מ**שלוח מנות (ערך הרעות, אחדות).

4. **מ**תנות לאביונים (עשיית חסד וצדקה).

השנה, בצל המלחמה, מצוות המשתה תהיה מהולה בזיכרון עמוק
על מה שאירע לעמנו ובתפילה להשבת החטופים והשבויים כולם
לביתם וניצחון על האויב מעזה - בימים הָהֵם בְּזֶמַן הַזֶּה.

הצעה לחג פורים ביחידה

מתנות לאביונים: להרים התנדבות בתוך היחידה.

משלוח מנות: לחלק משלוח מנות עם מכתב לחבר מהיחידה, לעשות מעגל עין

טובה בתוך היחידה.

מקרא מגילה: ללמוד על החג, להצטרף לקריאת 'מגילת אסתר'.

משתה: פריסה חגיגית עם פלייליסט של פורים ושירים,

לציין בתחילת האירוע את זיכרון החטופים והשבויים ותפילה לניצחון במלחמה.

